

PHẢI BIẾT CÁCH CHĂM SÓC NGƯỜI TÀI ĐỂ PHÁT TRIỂN ĐẤT NƯỚC

NGUYỄN TẤN TUẤN

Người xưa đã dạy: “Hiền tài là nguyên khí quốc gia”. Thời đại toàn cầu hóa hiện nay chất xám sẽ quyết định quốc gia nào tiến lên và ai là người tụt hậu. Nếu không có chính sách ưu đãi nhân tài và tạo điều kiện để họ phát triển thì nguyên khí sẽ bay đi. Chuyện muôn thuở “đất lành chim đậu”, một quy luật tự nhiên của dòng chảy chất xám từ quê ra tỉnh, từ miền núi xuống đồng bằng, từ tỉnh này sang thành phố khác, từ nước này sang nước khác.

Chảy máu chất xám

Theo lịch sử thế giới, từ thế kỷ XIII, đã có làn sóng chất xám chảy từ châu Âu sang châu Mỹ. Những năm 1930, một dòng chảy từ Đức sang Anh và Mỹ vì ở Đức không được tự do ngôn luận, các nhà khoa học gốc Do Thái rất giỏi nhưng bị ngược đãi. Còn câu phát ngôn của một quý tộc Anh nhắc đến “Brain Drain” (chảy máu chất xám) trong những năm 1950, nhiều nhà khoa học của Anh đã tìm đường sang Mỹ vì đồng tiền bát gạo và điều kiện làm việc tốt hơn.

Sau khi gia nhập EU năm 1991, hơn một triệu công dân Ba Lan độ tuổi trung bình dưới 35 tuổi, có học vấn đã ồ ạt di cư sang Anh và các nước giàu có khác. Ngay tại Đức, 10 năm trở lại đây đã có khoảng 140 ngàn trí thức ra đi tìm thế giới mới vì lý do kinh tế. Hoặc sau sự sụp đổ của Liên Xô, người ta tự nhân hóa công tác nghiên cứu khoa học. Các viện sĩ xưa sống với bao ưu đãi nay rơi vào thảm cảnh mất việc, sống trong nghèo khó nên đã chạy sang các nước giàu làm việc.

Những lý do người tài ra đi

Trí thức ra đi vì nhiều lý do và thường gặp nhất là vì kinh tế. Với xu thế toàn cầu hóa, nơi nào lương cao, chế độ ổn định, môi trường làm việc thân thiện lại có điều kiện vươn lên thì hiển nhiên người có học sẽ chọn làm quê

hương mới cho mình.

Một nhà khoa học Việt Nam định cư ở Pháp cho hay, từng cộng tác một viện khoa học tầm cỡ quốc gia nhưng lương bổng không đủ chi trả cho con học mẫu giáo. Triết lý của anh là: “người tri thức mà không làm ra đủ tiền để nuôi bản thân và gia đình thì đừng mong họ có kết quả nguyên cứu khoa học tốt”. Phương Tây đánh giá con người theo năng lực. Đối với nước nghèo thì chảy máu chất xám càng trở nên tai hại. Một quốc gia mất công đào tạo và nước khác giàu hơn chỉ đợi thời cơ để “rước” người tài về với mức lương trung bình, thậm chí là kém ở nơi mới nhưng lại cao ngất ngưỡng so với mức người trí thức đang hưởng tại quê nhà. Do đó không những bị chảy máu chất xám mà lại mất tiền thuê chất xám khác về làm việc. Châu Phi mất khoảng 4 tỷ đô la Mỹ hàng năm để thuê khoảng 150 ngàn chuyên gia nước ngoài đến làm việc, vì nơi đây tỉ lệ chất xám bỏ nước ra đi vào loại cao trên thế giới. Ở Mỹ La tinh, Jamaica và Haiti vẫn nghèo vì đến 80% chất xám đi làm việc và định cư lâu dài ở nước ngoài.

Xuất khẩu chất xám

Quốc gia giàu thu hút chất xám cho mình bằng sức mạnh kinh tế. Tuy nhiên, người Mỹ rất thành công trong việc nắn dòng chảy chất xám tự nhiên vào nước họ. Sau chiến tranh, những nhà khoa học Đức vĩ đại như Wernher Von Braun hay Einstein đã được mời về với một sự ưu đãi đặc biệt. Đó là chìa khóa đi đến thành công của chương trình vũ khí nguyên tử hay tên lửa hành trình sau này của Hoa Kỳ. Rất nhiều nhà khoa học được giải thưởng Nobel tại Mỹ nhưng không phải là người bản địa.

Nói đến xuất khẩu chất xám thì Ấn Độ và Trung Quốc khá thành công. Họ cử người đi học, khuyến khích ở lại làm thêm một thời gian

tại nước sở tại để có kinh nghiệm và tiền bạc rồi mới về. Nhà nước sẽ có ưu đãi lớn cho kiều dân với chính sách visa và quốc tịch mềm mỏng, cộng thêm một vài lợi thế khác. Chính phủ Trung Quốc dành cho các chuyên gia Hoa kiều cao cấp được hưởng chế độ lương đặc biệt, con cái được học trong những trường lớp tốt nhất để họ có cảm giác không thấy sự khác biệt lớn giữa làm việc ở nước ngoài hay tại quê nhà.

Một nước thu nhập trung bình có chính sách quốc gia khuyến khích chất xám ra đi nhưng vẫn có lợi đó là Philippines. Cứ mười người Philippines thì có một người ra nước ngoài làm việc. Hàng năm, họ đóng góp khoảng 10 tỷ đô la, tương đương với 12% tổng thu nhập trong nước.

Người tài ở Việt Nam xưa

Ngày xưa, Bác Hồ trong một chuyến sang Pháp đã mang về một đội ngũ trí thức trẻ. Sau này, họ trở thành những cán bộ đầu ngành và thực sự đã đặt nền móng khoa học cho nước nhà.

Vào những năm 1960 của thế kỷ XX, hàng chục vạn trí thức trẻ được đào tạo ở các nước xã hội chủ nghĩa cũ đã quay về xây dựng đất nước sau chiến tranh. Chất xám một thời đã ra

đi và quay về mà không cần một lời kêu gọi. Họ về cội nguồn vì nghĩa lớn đó là tình yêu đất nước. Số đông đang đóng vai trò quan trọng trong việc đưa đất nước thoát nghèo.

Ngày nay, với xu thế toàn cầu hóa đã có những tri thức Việt Nam ra nước ngoài làm việc và định cư lâu dài. Số đó cũng chỉ chiếm khoảng 1-2% toàn bộ những người được đào tạo đại học và trên đại học. Con số quá nhỏ bé so với Trung Quốc (5%), Ấn Độ (7%), châu Phi (50%) hay Mỹ Latinh (60%).

Để làm việc ở môi trường quốc tế, người tri thức phải giỏi thực sự, có trình độ cao về ngoại ngữ. Hiện nay, có những “trí ngữ” đang ngồi tại các viện nghiên cứu năm này sang năm khác, họ không biết phải làm gì ngoài vài ba đề tài khoa học, với đồng lương và trợ cấp đề tài còm cõi mà đồng tiền ấy lại do dân đóng thuế. Trong những năm mở cửa và hội nhập, nước ta thỉnh thoảng vẫn xuất hiện những “kỹ sư” nông dân, tuy ít học hơn những trí thức kia nhưng đã sáng tạo ra khá nhiều máy móc, thiết bị phục vụ cho sản xuất, canh tác, thu hoạch của bà con nông dân trên khắp mọi miền đất nước ■

HUYỀN THOẠI VỀ... (Tiếp theo trang 74)

toong và cạnh hông là xách đựng trầu cau như trai tráng làng Lệ Sơn, Tuyên Hóa, Quảng Bình quê ông. Vị tướng vừa nhai trầu vừa đánh giặc Hoàng Sâm có lẽ là hình ảnh hy hữu trong đội ngũ tướng lĩnh của Việt Nam và thế giới. Ông là đại biểu Quốc hội khóa II và III. Tên tuổi của ông gắn liền với Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân và những chiến công của Quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng.

Tài liệu tham khảo:

1. Trần Kiên Quốc, *Thiếu tướng Hoàng Sâm, Đội trưởng đầu tiên*, Báo Quân đội nhân dân điện tử.
2. *Đại tướng Võ Nguyên Giáp và Đội Việt Nam Tuyên truyền giải phóng quân*, Báo Quân đội nhân dân ngày 28/8/1994.
3. Phan Viết Dũng, *Tản mạn đất và người*, Nxb Thuận Hóa, 2009.
4. Trần Hoài, *Thiếu tướng Hoàng Sâm - Người con ưu tú Quảng Bình*, Báo Quân đội nhân dân, ngày 19/11/2021.

Cuộc đời của Thiếu tướng Hoàng Sâm là một trong những hình ảnh đẹp của bản anh hùng ca về tướng lĩnh Quân đội nhân dân Việt Nam anh hùng. Với những đóng góp to lớn cho cách mạng Việt Nam, cho Quân đội nhân dân Việt Nam, ông được Nhà nước truy tặng Huân chương Hồ Chí Minh và tên ông được đặt cho một con đường ở Quận Cầu Giấy, Thành phố Hà Nội ■